

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN ÇOCUK İSTİSMAR VE İHMALİNE YÖNELİK FARKINDALIKLARI

Muhammed Hüsameddin KAYA¹

Selmin KÖSE²

ÖZET

Dünyada ve ülkemizde çocuklara yönelik ihmal ve istismar önemli ölçüde giderek artmaktadır. Bu araştırma geleceğin sağlık profesyoneli olacak üniversite öğrencilerinin çocuk istismar ve ihmaline yönelik farkındalıklarını belirlemek amacıyla gerçekleştirildi. Araştırma XXX Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi'nde Ekim- Aralık 2018 tarihleri arasında etik kurul ve kurum izni alınarak 1244 öğrenci ile gerçekleştirildi. Veriler, bilgi formu ile çocuk istismarı ve ihmalinin belirti ve risklerinin tanınmasına yönelik ölçek kullanılarak toplandı. Çalışmadan elde edilen bulguların istatistiksel analizleri SPSS for Windows 16 programı kullanılarak yapıldı. Araştırmaya katılanların çoğunluğunun kadın, tamamına yakınının bekar ve 18-24 yaş arasında olduğu belirlendi. Ölçekten alınan toplam puan ortalaması $3,57\pm 0,32$ puan idi. Katılımcıların okudukları bölüme göre çocuk istismar ve ihmalinin belirti ve risklerini tanılama konusunda bilgi toplam puan ortalamalarının $3,46\pm 0,31$ ile $3,65\pm 0,32$ aralığında değiştiği, ölçekten en yüksek puan ortalamasını Sosyal Hizmet bölümünde okuyan öğrenciler alırken, en düşük puan ortalamasını ise Ergoterapi bölümünde okuyan öğrencilerin aldığı belirlendi. Sonuç olarak öğrencilerin üniversite eğitimi süresince ders içeriklerine çocuk ihmal ve istismarı ile ilgili konuların dâhil edilmesiyle farkındalıklarının artırılabilceği söylenebilir.

Anahtar kelimeler: Öğrenci; çocuk; ihmal; fiziksel istismar.

THE AWARENESS ON CHILD ABUSE AND NEGLECT AMONG UNIVERSITY STUDENTS

ABSTRACT

Child abuse and neglect is increasing significantly in the world and our country. This study aimed to determine the awareness on child abuse and neglect among university students who are health professional candidates. The study was conducted at XXX University, Health Sciences Faculty between October - December 2018 after the consent of the ethics committee and the institution had been obtained. The sample comprised of 1244 students who agreed to participate and were still studying during the research. Data were collected using a scale designed to identify symptoms and risks of child abuse and neglect obtain via an information form. Statistical analyses of the results acquired from the study were made using SPSS for Windows 16.0 program. Majority of the participants were female and single and were between 18-24 years of age. The mean score of the scale was 3.57 ± 0.32 . The mean score of the scale for the participants' knowledge level about the symptoms and risks of child abuse and neglect changed depending on their departments, and it was between 3.46 ± 0.32 and 3.63 ± 0.30 . The students enrolled in the Social Services Department had the highest mean score, while those enrolled in the Ergotherapy Department had the lowest. It is thought that students' awareness can be increased by including the subjects related to child neglect and abuse in the content of the course during their education.

Keywords: Students; child; negligence; physical abuse

¹İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Tıp Fakültesi m.h.haya27@gmail.com

²Biruni Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi selminkose@yahoo.com

Giriş

Çocuk sahip olduğu özellikler dolayısıyla korunmaya en fazla ihtiyaç duyan gruptur. Dünya Sağlık Örgütü Çocuk istismarını “çocuğun sağlığına, yaşamına, gelişimine ve değerine zarar verebilen, fiziksel ve/veya emosyonel kötü davranışı, cinsel istismarı, ihmali, her türlü ticari çıkar için çocuğun kullanılmasını içeren davranışlar olarak tanımlamıştır”. Çocuk ihmali ise öncelikle ebeveyn olmak üzere çocuğun bakımını üstlenen bireyler ve diğer yetişkinlerin çocuğun temel gereksinimlerini karşılamamaları sonucu çocuğun bedensel, duygusal, ahlaksal ya da sosyal gelişiminin engellenmesi olarak tanımlanmaktadır (Aktaş Altunsu, 2004; Yücel, 2017). İhmal ile istismar ayırımı yapılırken ihmalin pasif, istismarın ise aktif bir davranış olduğu bilinmelidir (Tıraşçı & Gören, 2007).

Dünyada çocuklara yönelik ihmal ve istismar önemli ölçüde giderek artmaktadır. Kırk üç yayından elde edilerek yapılan bir sistematik derlemede, son bir yılda çocukların yarısından fazlasının en az bir kez fiziksel, cinsel, duygusal istismar veya ihmal yaşadığı rapor edilmiştir (Devries et al., 2018). Benbenishty ve ark. tarafından İsrail’de ilköğretim çağındaki çocuklarla yapılan bir çalışmada öğrencilerin ise %22,2’sinin fiziksel, % 29,1’nin duygusal istismara uğradığı bildirilmiştir (Benbenishty et al., 2002). Solis- Garcia ve ark. (2018) İspanya’da Pediatri acil servisine çocuk istismarı şüphesi ile getirilen çocukların takip, yönetim, klinik ve epidemiyolojik özelliklerini belirlemek için yaptıkları çalışmada acil servise getirilen 570,648 çocuktan 404’ü (%0,7) istismara maruz kaldığını, çocukların %40,3’nün fiziksel istismara maruz kaldığı, yaş ortalamasının 4,3 (yıl) olduğunu ve çoğunluğunun erkek çocuk olduğunu belirlemişlerdir (Solis- Garcia et al., 2018). Ülkemizde Zoroğlu ve ark. (2001) lise öğrencileri ile yaptıkları çalışmada katılımcıların %16,5’inin ihmale, %15,8’inin duygusal istismara, %13,5’inin fiziksel istismara, %10,7’sinin cinsel istismara (ensest dahil) başka bir deyişle grubun %56,5’inin ihmal ve istismara maruz kaldıklarını bildirmişlerdir. Yapılan çalışmalara dayanarak konunun önemli bir halk sağlığı sorunu olduğu vurgulanmaktadır (Raman & Hotton, 2017).

İstismar ve ihmalin algılanışı, sosyo-kültürel yapı, sağlık profesyonellerinin yeterli bilgi ve eğitime sahip olmaması gibi nedenlerle ülkemizde sorunların tanınmasında ve erken dönemde belirlenmesinde güçlük oluşturmaktadır (Aktaş Altunsu, 2004). Sağlık kuruluşlarına istismar ve ihmal nedeniyle başvuran aileler için, sağlık çalışanlarının istismar ve ihmali tanıyıp fark edebilmeleri önemlidir. Sağlık çalışanları istismar ve ihmali tanıyabilme becerilerini eğitimleri sonucu edindikleri bazı özel bilgiler ve yaşadıkları deneyim sayesinde kazanabilirler. Çocuğun sağlığının korunmasında erken tanının çok önemli olduğu unutulmamalıdır. Bu nedenle sağlık çalışanlarının istismar ve ihmali olgularını fark edebilmeleri ve bir an önce tedaviye başlamaları son derece önemlidir.

Sağlık çalışanlarının çocuk istismarı ve ihmali hakkında farkındalıklarının artırılması ile çocuk istismar ve ihmalinin azaltılacağı bir gerçektir. Gölge ve arkadaşlarının (2011) yaptıkları bir çalışmada ebe-hemşirelerin %90,6'sının istismar ve ihmal ile ilgili daha fazla bilgi almak istediklerini ifade etmişlerdir. İstismarı önlemenin en etkili yollarından biri toplumu bilgilendirmek ve buna yönelik programlar geliştirmektir. Sağlık profesyonellerinin çocuk istismar vakalarının belirlenmesi, tedavisi, ilgili kurumlara bildirilmesi, risk faktörlerinin tespit edilmesi, eğitim, danışmanlık hizmetleri konusunda hizmet vermede çok önemli görev ve sorumlulukları vardır (Erkut & Gözen, 2019).

İhmal ve istismara uğrayan çocukların sağlık kuruluşlarında iyi değerlendirme yapılmaksızın aynı ortama geri gönderildikleri ve daha sonra bu olguların bir kısmının öldürüldüğü ve ciddi ya da kalıcı hasara maruz kaldıkları, fiziksel ve mental gelişimde gerileme olduğu görülmüştür. Bu bilgilerin doğrultusunda sağlık çalışanlarının çocuk istismar ve ihmal vakalarının önlenmesinde de önemli görevleri olduğu bir gerçektir. Önleme çalışmaları, ancak var olan problemi belirleme, problemin çözümünde ilgili kurumları harekete geçirme, bu konuda bilgi sahibi olma ve farkındalık yaratmakla bir anlam kazanacaktır(Kır, 2015).

Bu bağlamda araştırma, Üniversite öğrencilerinin çocuk istismar ve ihmeline yönelik farkındalıklarını belirlemek amacıyla gerçekleştirilmiştir.

Gereç ve Yöntem

Araştırma Ekim-Aralık 2018 tarihleri arasında etik kurul ve kurum izni (Etik kurul karar no: 2018/15-37) alınarak XXX Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi (SABİF)'nde öğrenim gören öğrencilerin çocuk istismar ve ihmeline yönelik farkındalıklarını belirlemek amacıyla tek merkezde tanımlayıcı ve kesitsel olarak gerçekleştirildi.

Araştırma Soruları

Üniversite öğrencilerinin;

- 1-Çocuk istismar ve ihmalinin toplam bilgi puan ortalamaları nedir?
- 2- Alt ölçek bilgi puan ortalamaları nedir?
- 3- Cinsiyet değişkeni ile toplam ölçek ve alt ölçek puan ortalamaları arasında fark var mıdır?
- 4- Bu konu ile ilgili eğitim alan ile almayanlar arasında fark var mıdır?

Araştırmanın Evreni ve Örnekleme

Araştırmanın evrenini, XXX Üniversitesi SABİF'nde öğrenim gören 2182 öğrenci oluşturdu. Örneklem seçimine gidilmeden belirlenen zaman aralığında evrenin tamamına ulaşılması hedeflendi. Araştırmanın yapıldığı tarih ve saat aralığında devamsızlık kullanan, klinik uygulama için sağlık kurumlarında olan ya da raporlu olan öğrencilere ulaşamadığı için

araştırma kapsamına alınmadı. Böylece, çalışma için gönüllü olan ve formları eksiksiz dolduran toplam 1244 öğrenci örnekleme oluşturdu. Evrenin tamamına ulaşılması hedeflense de çalışmanın güvenilirliği için örnekleme hesabına gidildi. Araştırmanın evrenini, 2182 öğrencinin oluşturduğu göz önünde bulundurulduğunda; minimum $n = 325$ öğrencinin çalışmaya dâhil edilmesi uygun bulundu.

$$n = \frac{(2182)(1.96)^2(0.50)(0.50)}{(0.05)^2 \cdot (2182-1) + (1.96)^2(0.50)(0.50)} = 325$$

Bu çalışmada ise, 1244 öğrencinin verileri alınarak, daha yüksek bir örneklem sayısına ulaşıldı.

Araştırmaya Alınma Kriterleri

1. XXX Üniversitesi SABİF’nde öğrenim görüyor olması
2. Araştırmaya katılmayı kabul etmesi

Veri Toplama Araçları

Veriler, Bilgi Formu, Çocuk İstismarı ve İhmalinin Belirti ve Risklerinin Tanılanmasına Yönelik Ölçek Formu ile toplandı.

Bilgi Formu

Literatür incelenmesi sonucunda araştırmacılar tarafından hazırlanan (Gözen, 2012; Öztürk Can & Irmak Yılmaz, 2016; Yazar & Yarış, 2011) bu form, öğrencilerin sosyo- demografik özellikleri (cinsiyet, medeni durum, yaş, öğrenim durumu v.b.) ve çocuk istismarı ile ilgili bilgileri içeren 12 sorudan oluşmaktadır.

Çocuk İstismarı ve İhmalinin Belirti ve Risklerinin Tanılanmasına Yönelik Ölçek Formu

Uysal tarafından 1998 yılında geliştirilen ölçek 67 sorudan oluşmaktadır. **Ölçeğin**, istismarın çocuk üzerindeki fiziksel belirtileri (19 madde), istismar ve ihmalin çocuktaki davranışsal belirtileri (15 madde), ihmalin çocuk üzerindeki belirtileri (7 madde), istismar ve ihmale yatkın ebeveyn özellikleri (12 madde), istismar ve ihmale yatkın çocukların özellikleri (6 madde), çocuk istismarı ve ihmali ailesel özellikler (8 madde) ile ilgili 6 alt ölçeği bulunmaktadır. Yanıt seçenekleri her madde için “çok doğru”, “oldukça doğru”, “kararsızım”, “pek doğru değil”, “hiç doğru değil” şeklindedir. Maddelerden elde edilen puanların ortalamaları bulunmaktadır. Puan ortalamasının beşe yaklaşması sorulara doğru cevap verdiklerini, üçten uzaklaşması ise sorulara yanlış cevap verdiklerini göstermektedir. Ölçeğin geçerlilik ve güvenilirlik çalışmasında ölçeğin alpha değeri 0,92 olarak bildirilmiştir (Uysal, 1998). Bu

çalışmada ölçeğin alpha değeri 0,75 olarak belirlendi. Ölçek uygulanmadan önce ölçeği hazırlayan ve ilk uygulayan Aynur Uysal Toraman'dan ölçeğin kullanım izni alınmıştır.

Veri Toplama Yöntemi

Veriler, öğrencilerin derslerini aksatmayacak biçimde zaman ayarlaması yapılarak ders öncesi ya da sonrasında ders sorumlu öğretim üyesinden izin alınarak toplandı. Tüm öğrenciler araştırma hakkında bilgilendirilerek, gönüllü olur formu ile yazılı olurları alındıktan sonra, formların katılımcıların kendileri tarafından eksiksiz doldurması istendi. Verilerin toplanması 15-20 dakika sürdü ve veriler araştırmacı tarafından toplandı.

Verilerin İstatistiksel Analizi

Sonuçlarının istatistiksel analizleri SPSS (Statistical Package for Social Sciences) for Windows 16 programı kullanılarak yapıldı. Araştırma verileri değerlendirilirken Kolmogorov-Smirnov testi ile parametrelerin normal dağılıma uygunluğu değerlendirildi. Araştırma verileri değerlendirilirken tanımlayıcı istatistiksel metotların yanında değerlendirmelerde niceliksel verilerde normal dağılım gösteren parametrelerin karşılaştırmalarında Varyans analizi ve iki grup arası karşılaştırmalarında Student t test, kullanıldı. Sonuçlar %95'lik güven aralığında, anlamlılık $p < 0,05$ düzeyinde değerlendirildi.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırma bulguları, XXX Üniversitesi SABİF'nde öğrenim gören öğrencilerden elde edilen verilerle sınırlıdır. Araştırmada öğrencilerin çocuk istismar ve ihmaline yönelik farkındalıklarını belirlemek amacıyla kullanılan ölçeğin ölçtüğü ölçümle sınırlıdır.

Bulgular

Öğrencilerin sosyo demografik özelliklerinin dağılımı Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo1:Öğrencilerin tanıtıcı özelliklerinin dağılımı (N=1244)

Özellikler		n	%
Cinsiyet	Erkek	206	16,6
	Kadın	1038	83,4
Medeni Durum	Evli	19	1,5
	Bekar	1225	98,5
Yaş	18-24	1201	96,5
	25-29	26	2,1
	30-39	17	1,4
Sınıf	1	361	29,0
	2	385	30,9
	3	278	22,3
	4	220	17,7
Sağlık Bilimleri Fakültesi/ Bölümler	Beslenme ve Diyetetik	176	14,1
	Çocuk Gelişimi	164	13,2
	Dil ve Konuşma Terapisi	142	11,4
	Ebelik	114	9,2
	Ergoterapi	60	4,8
	Fizyoterapi ve Rehabilitasyon	78	6,3
	Hemşirelik	223	17,9
	Odyoloji	86	6,9
	Sağlık Yönetimi	91	7,3
	Sosyal Hizmet	92	7,4
	Acil Yardım ve Afet Yönetimi	18	1,4

Çalışmaya katılanların %83,4'ü kadın, %98,5'i bekâr, yaşları 14 ile 39 yıl arasında değişmekte olup, ortalama $20,44 \pm 2,32$ yıldır. Katılımcıların %29,0'u birinci sınıf, %30,9'u ikinci sınıf, %22,3'ü üçüncü sınıf ve %17,7'i son sınıftır. Katılımcıların %14,1'i beslenme ve diyetetik, %13,2'si çocuk gelişimi, %11,4'ü dil ve konuşma terapisi, %11,4'ü ebelik, %4,8'i ergoterapi, %6,3'ü fizyoterapi ve rehabilitasyon, %17,9'u hemşirelik, %6,9'u odyoloji, %7,3'ü sağlık yönetimi, %7,4'ü sosyal hizmet ve %1,4'ü acil yardım ve afet yönetimi bölümlerinde öğrenim görmektedir (Tablo 1).

Öğrencilerin çocuk istismarı ve ihmalinin belirti ve risklerini tanılamasına yönelik ölçek ve alt ölçek puan ortalamaları Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2: Öğrencilerin çocuk istismarı ve ihmalinin belirti ve risklerini tanılamasına yönelik ölçek ve alt ölçek puan ortalamalarının dağılımı (N=1244)

Ölçek ve Alt Ölçekler	Ortalama± SS
Istismar ve Ihmalin Çocuktaki Fiziksel Belirtileri	3,87±0,39
Ihmal Belirtileri	4,05±0,57
Istismar ve Ihmalin Çocuktaki Davranışsal Belirtileri	3,65±0,34
Istismar ve Ihmale Yatkın Ebeveyn Özellikleri	3,20±0,45
Istismar ve Ihmale Yatkın Çocukların Özellikleri	3,06±0,50
Çocuk İstismarı Ihmalinde Ailesel Özellikler	3,57±0,64
TOPLAM	3,57±0,32

Öğrencilerin ölçek toplam puan ortalaması 3,57±0,32'dir. Katılımcıların alt ölçek puanları incelendiğinde; istismar ve ihmalin çocuktaki fiziksel belirtileri puan ortalaması 3,87±0,39, ihmal belirtileri puan ortalaması 4,05±0,57, istismar ve ihmalin çocuktaki davranışsal belirtileri puan ortalaması 3,65±0,34, istismar ve ihmale yatkın ebeveyn özellikleri puan ortalaması 3,20±0,45, istismar ve ihmale yatkın çocukların özellikleri puan ortalaması 3,06±0,50, çocuk istismarı ve ihmaliindeki ailesel özellikler puan ortalaması 3,57±0,64 bulundu.

Öğrencilerin okudukları bölüme göre ölçek bilgi toplam puan ortalamaları Tablo 3'de verilmiştir.

Tablo 3: Öğrencilerin okudukları bölümlere göre çocuk istismarı ve ihmalinin belirti ve risklerini tanılamasına yönelik ölçeği toplam puan ortalamalarının dağılımı (N=1244)

Bölümler	n	Ortalama± SS
Beslenme ve Diyetetik	176	3,55±0,32
Çocuk Gelişimi	164	3,63±0,30
Dil ve Konuşma Terapisi	142	3,61±0,29
Ebelik	114	3,53±0,27
Ergoterapi	60	3,46±0,31
Fizyoterapi ve Rehabilitasyon	78	3,55±0,33
Hemşirelik	223	3,54±0,33
Odyoloji	86	3,59±0,36
Sağlık Yönetimi	91	3,50±0,34
Sosyal Hizmet	92	3,65±0,32
Acil Yardım ve Afet Yönetimi	18	3,52±0,40
Toplam Puan	1244	3,57±0,32

Beslenme ve diyetetik bölümü öğrencilerinin ölçek puan ortalaması $3,55\pm 0,32$, çocuk gelişimi bölümü öğrencilerinin $3,63\pm 0,30$, dil ve konuşma terapisi bölümü öğrencilerinin $3,61\pm 0,29$, ebelik bölümü öğrencilerinin $3,53\pm 0,27$, ergoterapi bölümü öğrencilerinin $3,46\pm 0,31$, fizyoterapi ve rehabilitasyon bölümü öğrencilerinin $3,55\pm 0,33$, hemşirelik bölümü öğrencilerinin $3,54\pm 0,33$, odyoloji bölümü öğrencilerinin $3,59\pm 0,36$, sağlık yönetimi bölümünde okuyan öğrencilerin puan ortalaması $3,50\pm 0,34$, sosyal hizmet bölümünü öğrencilerinin $3,65\pm 0,32$, acil yardım ve afet yönetimi bölümü öğrencilerinin puan ortalamasının $3,52\pm 0,40$ olduğu belirlendi.

Katılımcıların cinsiyetleri ile ölçek alt ölçek puan ortalamalarının karşılaştırmaları Tablo 4’de verilmiştir.

Tablo 4: Öğrencilerin cinsiyetleri ile çocuk istismarı ve ihmalinin belirti ve risklerinin tanınmasına yönelik ölçek ve alt ölçek puan ortalamalarının karşılaştırılması

Ölçek ve Alt Ölçekleri	Cinsiyet		p
	Erkek Ort±SS	Kadın Ort±SS	
İstismar ve İhmalin Çocuktaki Fiziksel Belirtileri	3,73±0,41	3,89±0,38	0,001**
İhmal Belirtileri	3,98±0,54	4,07±0,58	0,034*
İstismar ve İhmalin Çocuktaki Davranışsal Belirtileri	3,54±0,38	3,67±0,33	0,001**
İstismar ve İhmale Yatkın Ebeveyn Özellikleri	3,13±0,38	3,21±0,46	0,006**
İstismar ve İhmale Yatkın Çocukların Özellikleri	3,14±0,52	3,04±0,50	0,013*
Çocuk İstismarı İhmalinde Ailesel Özellikler	3,39±0,56	3,60±0,65	0,001**
Toplam Puan	3,49±0,30	3,58±0,32	0,001**

Student t test * $p<0,05$ ** $p<0,01$

“İstismar ve İhmalin Çocuktaki Fiziksel Belirtileri” alt ölçek puan ortalamaları erkekler de $3,73\pm 0,41$, kadınlar da $3,89\pm 0,38$, “İhmal Belirtileri” puan ortalamaları erkeklerde $3,98\pm 0,54$, kadınlarda $4,07\pm 0,58$, “İstismar ve İhmalin Çocuktaki Davranışsal Belirtileri” puan ortalamaları erkeklerde $3,54\pm 0,38$, kadınlarda $3,67\pm 0,33$, “İstismar ve İhmale Yatkın Ebeveyn Özellikleri” alt ölçek erkeklerde $3,13\pm 0,38$, kadınlarda $3,21\pm 0,46$, “İstismar ve İhmale Yatkın Çocukların Özellikleri” puan ortalamaları erkeklerde $3,14\pm 0,52$, kadınlarda $3,04\pm 0,50$, “Çocuk İstismarı İhmalinde Ailesel Özellikler” puan ortalamaları erkeklerde $3,39\pm 0,56$, kadınlarda $3,60\pm 0,65$ olduğu belirlendi. Kadın katılımcıların toplam ve alt ölçek puan ortalamalarının erkek katılımcılarınkinden istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek olduğu belirlendi ($p<0,05$).

Katılımcıların ihmal ve istismar ile ilgili eğitim /bilgi alma durumları ile ölçek alt ölçek puan ortalamalarının karşılaştırmaları Tablo 5’de verilmiştir.

Tablo 5: Katılımcıların ihmal ve istismar ile ilgili eğitim/bilgi alma durumları ile ölçeğin alt ölçek puan ortalamalarının karşılaştırılması

Belirti ve Risk Tanılama Alt Ölçekleri	Eğitim/Bilgi Alma Durumu		P
	Evet Ort±SS	Hayır Ort±SS	
İstismar ve İhmalin Çocuktaki Fiziksel Belirtileri	3,91±0,38	3,85±0,39	0,008**
İhmal Belirtileri	4,15±0,59	4,02±0,56	0,001**
İstismar ve İhmalin Çocuktaki Davranışsal Belirtileri	3,69±0,33	3,64±0,34	0,023*
İstismar ve İhmale Yatkın Ebeveyn Özellikleri	3,27±0,48	3,17±0,44	0,002**
İstismar ve İhmale Yatkın Çocukların Özellikleri	3,06±0,50	3,06±0,50	0,946
Çocuk İstismarı İhmalinde Ailesel Özellikler	3,71±0,66	5,51±0,63	0,001**
Toplam Puan	3,63±0,32	3,54±0,32	0,001**

Student t test * $p < 0,05$ ** $p < 0,01$

Eğitim aldığı ifade edenlerin “İstismar ve İhmalin Çocuktaki Fiziksel Belirtileri” alt ölçek puan ortalamaları 3,91±0,38, “İhmal Belirtileri” alt ölçek puan ortalamaları 4,15±0,59 “İstismar ve İhmalin Çocuktaki Davranışsal Belirtileri” alt ölçek puan ortalamalarının 3,69±0,33, “İstismar ve İhmale Yatkın Ebeveyn Özellikleri” alt ölçek puan ortalamaları 3,27±0,48 “İstismar ve İhmale Yatkın Çocukların Özellikleri” alt ölçek puan ortalamaları 3,06±0,50, “Çocuk İstismarı İhmalinde Ailesel Özellikler” alt ölçek puan ortalamaları 3,71±0,66 olduğu belirlendi. Katılımcılardan üniversite eğitimi süresince çocuk istismarı ve ihmal konusunda eğitim/bilgi alanların toplam ve alt ölçek puan ortalamaları almayanların puan ortalamasından istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek idi ($p < 0,05$).

Tartışma

Çocuk istismarı ve ihmali ile ilgili araştırmaların yapılması, istismar olaylarının önlenmesi, bireylerin bu konudaki farkındalıkların artırılması, destekleyici programların hazırlanması ve uygulanması açısından önemlidir (Tingberg et al., 2008). Bu nedenle çalışma üniversite öğrencilerinin çocuk istismar ve ihmaliine yönelik farkındalıklarını belirlemek amacıyla gerçekleştirilmiştir.

Araştırma sonuçlarına göre, araştırmaya katılan öğrencilerin %83,4'ü kadın, %98'si bekar, %96,5'si 18-24 yaş aralığında olduğu belirlendi. Taş'ın 2017 yılında yapmış olduğu benzer çalışmada öğrencilerin tamamına yakınının bekar, %96,9'unun 18-27 yaş aralığında olduğunu bildirmiştir. Taş'ın çalışma sonuçları araştırma sonuçlarımızla benzerlik göstermektedir. Araştırmaya katılan kişilerin öğrenci olmasının, hem yaş aralığının hem de bekar olma durumunun benzer olmasındaki en önemli etken olduğu söylenebilir.

Bu araştırmada katılımcıların %26,9'unun üniversite eğitimi boyunca çocuk istismarı ve ihmali konusunda eğitim/ bilgi aldıkları ve %21,2'sinin bu konuda seminare/ konferansa katıldıkları tespit edildi. Taş çalışmasında öğrencilerin %68,8'inin çocuk ihmal ve istismarı hakkında bilgi aldıklarını bildirmiştir Eğitim aldığını belirten öğrencilerin bu konuyla ilgili konferansa katılıp katılmadıkları sorusuna öğrencilerin %46,7'si katıldığını ifade etmiştir (Taş, 2017). Benzer konuda hemşirelerle ve ebelerle araştırma yapan Uysal'ın (1998) bulgularına baktığımızda eğitim alma oranı %23,1 olurken konferansa katılma oranı ise %10,4 olmuştur. Ancak Gölge ve arkadaşlarının sağlık çalışanları ile yaptığı araştırmada eğitim alma oranının hekimlerde %54,1 ebe ve hemşirelerde %62,3 olduğu görülmektedir. Kocaer çalışmasında, çocuk istismar ve ihmali ile ilgili olarak hekimlerin %48,6'sının, hemşirelerin ise %27,9'unun eğitim aldıklarını belirtmiştir. Tayvan'da hemşireler ile yapılan bir çalışmada hemşirelerin üçte birinin eğitim hayatında ve çalıştıkları yerlerde çocuk istismar ve ihmali hakkında eğitim aldıkları belirlenmiştir (Chen et al., 2015) . Başka bir çalışmada hemşirelerin %52,5'inin çocuk istismar ve ihmali konusunda eğitim ve bilgi aldıkları, eğitimleri sırasında eğitim ve bilgi alanların çocuk istismarı ve ihmalinin belirti ve risklerini tanılama düzeylerinin eğitim almayanlara göre yüksek olduğu belirtilmiştir (Burç & Güdücü Tüfekçi, 2015). Yapılan çalışmalarda sağlık bilimlerinde öğrenim gören öğrencilerin ve sağlık profesyonellerinin bu konu hakkında eğitim alma oranlarının farklı olduğu görülmektedir. Bizim çalışma sonucumuzun daha düşük olmasının nedeni öğrencilerin henüz mezun olmamalarından, bu konuyla ilgili ders içeriklerinin genellikle 3. ve 4. sınıfta olmasından kaynaklanmış olabilir. Gelişen eğitim sistemi ve toplumsal bakış açısı nedeniyle bu konuya verilen önemin artması ile birlikte bu konu ile ilgili hassasiyetin arttığını göstermektedir. Bu çalışmaların en önemli odağı hiç kuşkusuz insanları bu konuda doğru bir şekilde bilgilendirerek çocukların ihmal ve istismardan korunması, desteklenmesi ve birey olarak kabul edilmesi yönünde bir bilincin oluşturulması amaçlanmaktadır. Eğitim ortamları bu açıdan en önemli fırsat

olarak görülmektedir. Bu nedenle üniversitede eğitim süresince ders içeriklerine çocuk ihmal ve istismarı konusunun daha fazla dâhil edilmesi ile geleceğin sağlıkla ilgili meslek üyelerinin bilinçlendirilmesi gerekmektedir.

Bu araştırmada öğrencilerin %19,1'inin klinik uygulamada çocuk istismarı ve ihmali vakası ile karşılaştığını belirtmişlerdir. Taş'da çalışmasında öğrencilerin %33,3'ünün eğitim hayatı boyunca çocuk ihmal ve istismarı vakasıyla karşılaştığını belirtmiştir. Uysal çalışmasında hemşirelerin %71,6'sının çocuk istismarı ve ihmali vakasıyla karşılaştıklarını bildirmişlerdir. Sağlık çalışanlarının ihmal ve istismar vakaları ile karşılaşma oranlarının yüksek olduğunu gösteren çalışmalar mevcuttur (Kocaer, 2006; Taş, 2017). Lazenbatt et al. İrlanda'da hemşire, hekim ve diş hekimi ile yaptıkları çalışmada, fiziksel istismar şüpheli olgu ile karşılaşma oranını %60 olarak belirlemişlerdir. Bu bağlamda SABİF'nde okuyan öğrencilerin ders müfredatı çerçevesinde bu konuya önem vermeleri gerekmektedir.

Araştırmada öğrencilerin üniversitede eğitim gördüğü sürede çocuk istismarı ve ihmali konusunda eğitim/ bilgi alanların "istismar ve ihmalin çocuktaki fiziksel belirtileri," "ihmal belirtileri," "istismar ve ihmalin çocuktaki davranışsal belirtileri," "istismar ve ihmale yatkın ebeveyn özellikleri," "çocuk istismarı ihmaliinde ailesel özellikler" alt ölçekleri puan ortalamaları ve toplam puan ortalamaları almayanların puan ortalamasından istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek bulunurken; "istismar ve ihmale yatkın çocukların özellikleri" alt ölçeği puan ortalamaları ile almayanların puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı belirlendi. Taş çalışmasında bu konuda bilgi alan öğrencilerin, almayanlara göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde olmasa da ölçek puan ortalamalarının daha yüksek olduğunu bildirmiştir. Bahadır Tıp Fakültesinde öğrenim gören öğrencilerin, herhangi bir nedenle sağlık kuruluşlarında kendilerine başvuran çocuklarda istismardan şüphelenme durumunu belirlemek amacıyla yaptığı çalışmada, Tıp Fakültesinde istismar konusunda eğitim alan hekimlerin eğitim almayan hekimlere göre istismar konusunu daha fazla göz önünde bulunduklarını belirlemişlerdir. Ayrıca, Tıp Fakültesinde çocuk istismarı konusunda eğitim alan katılımcıların son bir yılda istismar ve ihmali vakalarıyla karşılaşma durumu eğitim almayan katılımcılara oranla daha yüksek olduğunu belirtmiştir. Bu sonuçlara göre, çocuk istismarı ve ihmali ile ilgili eğitim alanların bu konuyla ilgili bilgi düzeylerinin arttığı ve tanılama kolaylık yaşadıkları söylenebilir.

Araştırmada öğrencilerin okudukları bölüme göre çocuk istismar ve ihmalinin belirti ve risklerini tanılama konusunda bilgi düzeyine ilişkin ölçek bilgi toplam puan ortalamalarının $3,46 \pm 0,31$ ile $3,65 \pm 0,32$ aralığında değiştiği, ölçekten en yüksek puan ortalamasını sosyal hizmet bölümünde okuyan öğrenciler alırken, en düşük puan ortalamasını ise ergoterapi bölümünde okuyan öğrencilerin aldığı belirlendi. Taş'ın öğrencilerle yapmış olduğu çalışmada çocuk istismar ve ihmalinin belirti ve

risklerini tanılama konusunda bilgi düzeyine ilişkin ölçek bilgi toplam puan ortalamalarının $2,27\pm 0,34$ ile $2,57\pm 0,24$ puan aralığında değiştiği, ölçekten en yüksek puan ortalamasını okul öncesi öğretmenliği bölümünde okuyan öğrenciler alırken, en düşük puan ortalamasını ise psikoloji bölümünde okuyan öğrencilerin aldığını belirlemiştir. Bu durum, üniversiteler ve bölümler arasında ders müfredatlarının farklı olmasından kaynaklanmış olabilir.

Bu araştırmada katılımcıların ölçek toplam puan ve alt ölçek puan ortalamaları cinsiyet değişkenine göre karşılaştırıldığında, kadın katılımcıların tüm puan ortalamalarının erkek katılımcılardan istatistiksel açıdan anlamlı olarak yüksek olduğu belirlendi. Bahadır çalışmasında, katılımcıların çocuk istismarı ve ihmali konusunda bilgi puan ortalamalarının, kadın katılımcıların puan ortalamasının erkek katılımcıların puan ortalamalarından istatistiksel olarak anlamlı derecede yüksek olduğunu bildirmiştir. Benzer şekilde Karakaya ve ark., 2014 yılında hekimlerin çocuk istismarı ve ihmali konusunda bilgi düzeylerini ve yaklaşımlarını belirlemek amacıyla yaptıkları çalışmada, kadınların bilgi puan ortalamasının erkeklere göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek olduğunu bildirmişlerdir. Al-Moosa et al. (2003) Kuveyt'te çocuk hekimleri ile yaptıkları çalışmada kadın hekimlerin erkek hekimlere göre çocuk istismarı olgularını daha fazla tanıdıklarını rapor etmişlerdir. Yine Japonya'da yapılan bir çalışmada, çocuk istismarı ile ilgili perspektifi açısından sosyal hizmet uzmanları, avukatlar ve hekimler arasında fark olduğunu, bu farkın ise mesleklerden daha çok cinsiyet gibi faktörlerden etkilendiğini belirtmişlerdir (Segal & Iwai, 2004). Kadın katılımcıların erkek katılımcılardan çocuk istismarı ve ihmali konusunda bilgi düzeylerinin istatistiksel olarak anlamlı derecede yüksek olması, genellikle kadınların çocuklarla daha fazla zaman geçirmesi, bakımlarıyla daha fazla ilgilenmeleri dolayısı ile birer anne adayı olarak onları daha iyi anlamalarından kaynaklandığı düşünülebilir.

Sonuç

SABİF öğrencilerinin çocuk istismar ve ihmaline yönelik bilgi puanlarının ortalamasının üzerinde bulundu. Bu konuda eğitim alan öğrencilerin almayanlara göre, kadın öğrencilerin erkek öğrencilere göre bilgi puan ortalamalarının daha yüksek olduğu belirlendi. Öğrencilerin eğitim gördüğü süre içerisinde çocuk ihmal ve istismarı ile ilgili ders içeriklerinin artırılması, derslerde konu ile ilgili daha detaylı bilgi verilerek öğrencilerin konuyu daha iyi anlamalarının sağlanması, öğrencilerin eğitim süreçlerinde çocuk ihmal ve istismarı hakkında konferans ve seminer gibi etkinliklere katılımını sağlamak için teşvik edilmesi, çocuk ihmal ve istismarı ile ilgili daha çok araştırmaların yapılması önerilebilir.

Kaynaklar

- Aktaş Altunsu, B. (2004). Çocuklara bakım veren hemşirelerin çocuk istismar ve ihmali tanıyabilmeleri [Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul, Marmara Üniversitesi, 9-36.
- Al-Moosa, A., Al-Shaiji, J., Al-Fadhli, A., Al-Bayed, K., Adib, S.M. (2003). Pediatricians' knowledge, attitudes and experience regarding child maltreatment in Kuwait. *Child Abuse Negl*, 27: 1161-78.
- Bahadır, V. (2018). Kocaeli Üniversitesi Tıp Fakültesi uzmanlık öğrencilerinin çocuk istismarı ve ihmali hakkında bilgi, tutum ve farkındalık düzeylerinin değerlendirilmesi ile eğitim ihtiyaçlarının belirlenmesi [Tıpta uzmanlık Tezi]. Kocaeli, Kocaeli Üniversitesi, 25-57.
- Benbenishty, R., Zeira, A., Astor, R.A., Khoury-Kassabri, M. (2002). Maltreatment of primary school students by educational staff in Israel. *Child Abuse Negl.*, 26: 1291-309.
- Burç, A., Güdücü Tüfekçi, F. (2015). Hemşirelerin çocuk istismarı ve ihmalinin belirti ve risklerini tanılama düzeyleri. *ACU Sağlık Bil Derg*, 6: 144-151.
- Chen, Y., Huang, J.J., Lu, T.H., Feng, J.Y. (2015). Clinical competency in child maltreatment for community nurses in Taiwan. *Int J Nurs Pract*, 21: 21-26.
- Devries, K., Knight, L., Petzold, M., Merrill, K.G., Maxwell, L., Williams, A., et al. (2018). Who perpetrates violence against children a systematic analysis of agespecific and sex-specific data. *BMJ Paediatrics Open*, 2: 1-15.
- Erkut, Z., Gözen, D. (2019). Hemşirelerin gözünden fiziksel istismar: ipucu bulguları nasıl tanırız. *Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi*, 16: 54-59.
- Gölge, Z.B., Hamzaoğlu, N., Türk, B. (2012). Sağlık çalışanlarının çocuk istismar ve ihmali konusundaki bilgi düzeylerinin ölçülmesi. *Adli Tıp Dergisi*, 26: 86-96.
- Gözen, D. (2012). Acil birime getirilen istismara maruz kalmış çocuğa hemşirelik yaklaşımı. In: Karaböcüoğlu M, Yılmaz HL, Duman M, editörler. *Çocuk acil tıp*. İstanbul, İstanbul Tıp Kitapevi, 2559-64.
- Karakaya, Ö., Çalışkan, D., Suskan, E. (2014). Ankara ilinde görev yapan çocuk asistanları, uzmanları ve pratisyen doktorların çocuk istismarı ve ihmali konusunda bilgi düzeyleri ve yaklaşımlarının karşılaştırılması. *Türk Ped Arş*, 49: 57-65.
- Kır, M.(2015). Sağlık yöneticilerinin çocuk ihmal ve istismarına yönelik bilgi ve farkındalık düzeyleri [Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul, Okan Üniversitesi, 3-13.
- Kocaer, Ü. (2006). Hekim ve hemşirelerin çocuk istismarı ve ihmeline yönelik farkındalık düzeyleri [Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul, Marmara Üniversitesi, 64-91.
- Lazenbatt, A., Freeman, R.(2006). Recognizing and reporting child physical abuse: a survey of primary healthcare professionals. *J Adv Nurs*, 56: 227-36.

- Öztürk- Can, H., Irmak-Yılmaz, T. (2016). Yenidoğan Döneminde Çocuk İstismarı ve İhmali. In: Genç R, Özkan H, editörler. Ebeler için Yeni Doğan Sağlığı ve Hastalıkları. Ankara, Anadolu Nobel Kitap Evleri, 573-594.
- Raman, S., Hotton, P.R. (2017). Audit of child maltreatment medical assessments in a culturally diverse, metropolitan setting. *BMJ Paediatrics Open*, 1: e000125: 1-6.
- Segal, U.A., Iwai, Y.(2004). Perceptions of child abuse: A comparison of three professional groups in Japan. *Child Soc*, 18: 16-29.
- Solis-Garcia, G., Maranon, R., Medina Munoz, M., de Lucas Volle, S., Garcia-Morin, M., Rivas Garcia, A.(2018). Child abuse in the emergency department: epimediology, management, and follow-up. *Aneles de pediatria*, 2526: 1-5.
- Taş, A. (2017). Hacettepe Üniversitesi öğrencilerinin çocuk ihmal ve istismarı hakkındaki bilgi düzeylerinin incelenmesi [Yüksek Lisans Tezi]. Ankara, Hacettepe Üniversitesi, 64-97.
- Tıraşçı, Y., Gören, S. (2007). Çocuk istismarı ve ihmali. *Dicle Med J*, 34(1): 70-4.
- Tingberg, B., Bredlöv, B., Ygge, B.M. (2008). Nurses' experience in clinical encounters with children experiencing abuse and their parents. *J Clin Nurs*, 17: 2718-24.
- Uysal, A. (1998). Çocuk istismarı ve ihmalinin belirti ve risklerinin tanımda hemşire ve ebelerin bilgi düzeylerinin saptanması [Yüksek Lisans Tezi]. İzmir, Ege Üniversitesi, 8-84.
- Yarar, F., Yarış, F. (2011). Birinci basamakta çocuk istismarı ve ihmaline yaklaşım. *Türk Aile Hek Derg*, 15: 178-183.
- Yücel, D. (2017). Çocuk İstismarı ve İhmali. İn: Yücel D, Gönültaş MB, editörler. Adli Sosyal Hizmet. İstanbul, Nobel Akademik Yayıncılık, 88-121.
- Zoroğlu, S.S., Tüzün, Ü., Şar, V., Öztürk, M., Eröcal-Kora, M., Alyanak, B. (2001). Çocukluk dönemi istismar ve ihmalinin olası sonuçları. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 2: 69-78.